

Anmeldelser

Alexander von Humboldt: Mexico-Atlas. Atlas Géographique et Physique de la Nouvelle-Espagne. Besorgt von Hanno Beck und Wilhelm Bonacker. Quellen und Forschungen zur Geschichte der Geographie und der Reisen, Bd. 6. F. A. Brockhaus, Stuttgart 1969. 126 s. + 28 kort. 31 × 47 cm. 150 DM.

Det er ganske interessant, at Humboldt efter sin store rejse i Amerika 1799–1804 tog ophold i Paris og dannede et kartografisk-biologisk, videnskabeligt centrum til bearbejdelse og udgivelse af det af ham hjembragte materiale. Han fortsatte denne gerning gennem hele Napoleonstiden og de dermed følgende katastrofer for Frankrig. Kortmaterialet blev gennemarbejdet, rentegnet og stukket af franske medarbejdere, og udgivelsen skete på fransk. Man ser her en konsekvens af de franske bestræbelser for at udbygge indflydelsesområdet fra St. Lawrence Bugten vest om de engelske kolonier til den Mexicanske Golf og Mexico. Den her foreliggende samling er et nytryk af tekster og kort, profiltegninger m. m. fra forskellige af Humboldts værker. Udgivelsen er foretaget af Hanno Beck og Wilhelm Bonacker. I teknisk henseende er denne gengivelse helt igennem af høj kvalitet. Der er utvivlsomt en stor almengyldig interesse i at få dette fra Humboldts forskergerning centrale værk i et nytryk, fordi de originale udgaver i dag er sjældne og kostbare. Værket bærer undertitlen Nueva España, således benævnedes det spanske vicekongedømme i Nord- og Mellemamerika, hvis oprindelse går tilbage til 1535, og som eksisterede til omkring 1820. Det omfattede største delen af det nuværende Mexico, dele af Mellemamerika, de spanske vestindiske øer og store områder af de vestlige og sydlige dele af det nuværende USA. Grænserne mod de engelske og franske kolonier og interesseområder i Nordamerika var meget stærkt svingende som følge af modsætningerne mellem de 3 nævnte kolonimagters ekspansive bestræbelser og deres indbyrdes styrkeforhold. Ny Spanien omfattede et areal af omtrent samme størrelse som nutidens USA og var det største og rigeste af alle spanske interesseområder. Det er derfor naturligt, at man allerede i det 17. århundrede foretog berejsning og kortlægning af området, men den skelsættende begivenhed i landets ældre udforskning blev Humboldts rejser og den omstændighed, at hans resultater blev gennemarbejdet og udgivet. Humboldts arbejde kan derfor ikke betragtes som nogen egentlig opdagelsesrejse. Det nye og afgørende er, at han gennem disse arbejder har placeret geografi som forskningsmetode og herigennem vist vejen for den videnskabelige geografis udvik-

ling gennem hele det følgende århundrede. Det er ikke gorligt her at foretage en gennemgang af værket, men visse kvaliteter er iøjnefaldende, således koncentrationen af teksten, opgørelsen af hele Ny Spaniens struktur ved år 1800, altså tidspunktet for kolonitidens ophor. Vigtige er hans oplysninger om lokale forhold, der støttes af hans ruteoptagelser og hans astronomiske stedsbestemmelser, som medførte betydelige ændringer i de berejste landområders placering. Interessante er hans profiltegninger langs hans rejseruter, og man glæder sig over en detalje som det skematiske snit gennem den da nyopståede vulkan Jorullo, forgængeren til vore dages Paricutin, men fremfor alt glæder en geograf sig over, at man på denne måde har gjort det muligt at udbrede og vedligeholde kundskaben om Humboldts gerning.

Niels Nielsen.

Einar Bratt: En krönika om svenska glober. Bidrag till Kungl. Svenska Vetenskaps-Akademiens Historia, IX. Almqvist & Wiksell, Stockholm 1968. 232 s., 25 fig. 14,5 × 22,5 cm. 50 sv. kr. + moms.

Som et led i en undersøgelse af gamle glober, såvel jord- som himmelglober, har man i Sverige foretaget en registrering af glober ældre end 1850. Dette arbejde er et af resultaterne. Indledningsvis gives en kort fremstilling af globernes historie begyndende med de klassiske eksperimenter med fremstilling af billeder af himmelkuglen. Denne tradition er videreført over de gamle arabiske lærdomscentre, de byzantinske, persiske og middelalderlige europæiske forsøg på kugleformet afbildning af himlen og jorden. I Uppsala oprettedes i 1758 et Cosmografisk Selskab med det formål at fremstille glober og kort. Vetenskaps Societeten henvendte sig til gravøren Anders Åkerman (død 1778), og denne udarbejdede de første i Sverige fremstillede glober. I 3 generationer førte familien Åkerman denne virksomhed videre. Resultatet af registreringen i Sverige er, at der af udenlandske glober ældre end 1700 endnu findes 44. En del af disse er formentlig hjembragt i forbindelse med 30 års krigen. Fra tiden 1700 til 1850 har man ca. 100 gamle glober af udenlandsk oprindelse, men dertil kommer så i alt 173 svenske glober fra de Åkermanske værksteder fremstillet i tiden 1759–1824.

Einar Bratts redegørelse for udviklingen af den svenske fremstilling af glober er særdeles veldokumenteret og giver et righoldigt billede af dette afsnit af svensk videnskabelig og almen kulturel udvikling. Af stor betydning er de medfølgende bilag, som belyser såvel udviklingen i kortindustrien som i Vetenskaps Societetens arbejde i det 18. og begyndelsen af det 19. århundrede.

Niels Nielsen.

Det bør i denne sammenhæng tilføjes, at også Danmark ejer et stort antal gamle glober, samt at der i øjeblikket foregår en katalogisering af disse og en undersøgelse af de danske globers historie. Dette arbejde, som rummer yderst interessante kulturhistoriske problemer, ledes af bibliotekar, cand. mag. Ib Ronne Kejlbo, Det Kgl. Bibliotek. Da det er vanskeligt at finde frem til alle gamle glober, navnlig i privat besiddelse, ville det være af betydning, om ejere af sådanne ville sende en meddelelse herom til lederen af undersøgelsen, bibliotekar Ib Ronne Kejlbo, Det Kgl. Bibliotek, Christians Brygge 8, 1219 København K.

Friedrich Ratzel: Aus Mexico. Reiseskizzen aus den Jahren 1874 und 1875. Quellen und Forschungen zur Geschichte der Geographie und der Reisen, Bd. 5. F. A. Brockhaus, Stuttgart 1969. XXIV/428 s., 2 kort. 16 × 24 cm. 65 DM.

Når man har valgt at foranstalle et nytryk af Ratzels samling af rejse-skitser fra Mexico, hænger det utvivlsomt sammen med, at man her møder indledningen til hans geografiske forfatterskab. Allerede i disse skitser får man et stærkt indtryk af hans sikre iagttagelsesevne og hans talent som skribent og tillige af det Ratzelske synspunkt, som blev afgørende for en væsentlig del af hans senere forfatterskab og hans gerning som forsker og universitetslærer, nemlig hans bestræbelser for med størst mulig eksakthed at klarlægge samspillet mellem de naturgivne betingelser og menneskets udnyttelse af disse. Det er dette spil mellem de varierende kår og de varierende kulturers indhold, som er det afgørende. En del af hans stof har også interesse ud over det rent lærdomshistoriske, f. eks. for de politiske begivenheder og for kapløbet mellem de europæiske magters, herunder Tysklands, mislykkede forsøg på kolonisering i det område, som blev tilgængeligt for ekspansion under sammenbruddet af det spanske herredømme på den vestlige halvkugle. Niels Nielsen.

Barclay Raunkiaer: Through Wahhabiland on Camelback. With an Introduction by Gerald de Gaury. Routledge & Kegan Paul, London 1969. 156 s., 26 ill., 1 kort. 14,5 × 22 cm. 1 £ 10 sh.

I årene omkring 1910 arbejdede Det Kongelige Danske Geografiske Selskab med planer om at genoplive de gamle danske traditioner fra Carsten Niebuhrs dage ved at udsende en eller flere ekspeditioner til Arabien. Resultatet af disse overvejelser blev bl. a. Barclay Raunkiaers ekspedition til Wahhabiternes område Kuweit, Bereidah, Riadh og Hofuf i 1912. Han vendte hjem som en syg mand og døde allerede 1915, men havde forinden opnået at udgive en foreløbig rejsebeskrivelse: Gennem Wahhabiternes Land paa Kamelryg 1912. Dette arbejde opnåede megen påskønnelse i de nordiske lande, men da det var udgivet på dansk, fik det ringe udbredelse i den internationale geografiske verden. Nu oplyses det imidlertid fra Gerald de Gaury's fortræffelige indledning til nærværende bog, at der i 1916 på foranledning af kredse i London blev trykt en engelsk udgave i Cairo i et ganske lille oplag og for „official use only“. Det er formentlig denne engelske udgave, som nu kun kendes i få eksemplarer, der danner grundlaget for T. E. Lawrence of Arabia's omtale af Raunkiaer i hans berømte værk „Arabia Felix“. Udarbejdelsen af Cairo-udgaven i 1916 bliver let forståelig, når man erindrer de engelske hæres kampe med tyrkisk-tyske styrker i området mellem Middelhavet og den Persiske Havbugt i årene 1915–18. Tilsvarende fortrolige publikationer af geografisk og politisk art findes i meget stort antal fra krigsårene 1939–45 og omfatter praktisk talt alle de lande, hvor krigen førtes, eller hvor man kunne forvente militære eller storpolitiske begivenheder.

I 1966–67 modtog vort selskab en anmodning om fremskaffelse af oplysninger til brug for en planlagt engelsk oversættelse af Raunkiaers bog. Selskabet imødekom anmodningen og kunne også stille et dublet-eksemplar af bogen til rådighed, idet den danske udgave nu er sjælden. Det viste sig

endvidere, at den var forsvundet fra det engelske bibliotek, der oprindeligt havde ejet den. Oversættelsen har modt velvilje fra forskellig side, således har Prins Georg af Grækenland og Danmark og Prinsesse Eugenie ydet bistand ved udarbejdelsen af oversættelsen, og redaktør Palle Raunkjær samt dennes datter, fru Vikjær-Andersen har fremskaffet udførlige oplysninger til belysning af Barclay Raunkjærs personlighed og gerning. Resultatet er en god og fuldt forsvarlig engelsk udgave af dette kildeskrift til det Kuweit, som eksisterede, før olieeventyret begyndte i 1946. Det er glædeligt, at en dansk forskers navn og værk på ny er blevet inddraget i den internationale litteratur om Arabien.

Niels Nielsen.

Colin Jack-Hinton: The Search for the Islands of Solomon 1567-1838.

Clarendon Press: Oxford University Press, Oxford 1969. XXII/411 s., 45 kort, 19 × 28 cm, 6 £.

400-året for den første kontakt med Solomon Øerne kan ikke fejres smukkere, end det er sket ved udsendelsen af Jack-Hinton's monumentale arbejde. Det imødekommer den interesse, der p. t. omgiver geografiens klassiske opdagelsesrejser, samtidig med at det på grundlag af et enormt arbejde med originale kildematerialer bringer orden i den forvirring, der har rådet omkring netop Solomon Øernes opdagelseshistorie.

Bogen kan læses i to planer: som en nøjagtig, kommenteret gennemgang af de vigtigste opdagelsesrejser og som en kildekritisk dokumentation af de historiske hovedtræk ved opdagelserne. Læser man bogen uden forudsætninger, kan man nok blive slået af den tragik, der atter og atter kom ud af dristige rejser med frygtelige tab: de første opdagelser gik i glemmebogen eller gemtes bort. Genopdagelserne medførte derfor en forvirring i navngivningen af store dimensioner.

Jack-Hinton's bog vil næppe blive populær læsning, men de, der ofrer tid på den, vil blive belønnet.

Sofus Christiansen.

Department of National Development: Atlas of Australian Resources.

Second Series. Forest Resources. 2.ed. Canberra 1967. 1 kort 1:4.500.000 + 22 s. tekst med 8 fotos. Crop Production. Canberra 1968. 1 kort 1:6.000.000 + 17 s. tekst. Sheep and Wool. Canberra 1968. 1 kort 1:10.000.000 + 14 s. tekst, 0,50 \$ pr. stk.

Det australske nationale atlas synes at blive et af verdens bedste. De enkelte kortblade er fremragende beskrevet – skønt kortfattet, og hvad der er meget vigtigt: det ser ud til at være hensigten at søge dem ajourført nogenlunde fortløbende. Kortene er en godbid for enhver, der underviser i Australiens geografi. De er tilmed temmelig billige.

Sofus Christiansen.

Geotektonische Forschungen. Heft 29 og Heft 30. Herausg. Fr. Lotze.

E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1968.

Heft 29: 80 s., 18 fig, 16 × 24,5 cm, 28,40 DM.

Hæftet indeholder tre afhandlinger: W. Schwan: Aufschmelzung und Pressung als Gestalter der alpinotypen Gebirge, som er et forsøg på en genoplivning af den gamle kontraktionsteori som forklaring på bjergkædefoldningerne, med særligt henblik på den alpine foldning. Argumen-

tationen byder ikke på noget særlig nyt, og forfatteren glemmer, at selv om denne teori er den, der stemmer mest overens med iagttagelserne i foldekæderne, har moderne geofysiske og geokemiske målemetoder påvist, at der i Jordens dybere dele foregår en række processer, som står i modsætning til kontraktionsteorien.

A. Tollmann: Die Grundbegriffe der deckentektonischen Nomenklatur er en meget nyttig leksikonafhandling, der behandler de forskellige tektoniske termini som dækker, klipper, vindue, rodzone etc. og deres underafdelinger.

Den sidste afhandling er også af Tollmann: Potenzierte Faltung in den Ostalpen. Potenzierte Faltungen er de mange små krøller, der kan findes på flankerne af de store folder og dækker, og Tollmann giver en række eksempler på disse fra Østalperne.

Heft 30: 85 s. + 3 pl., 39 fig. 32 DM.

Hæftet indeholder kun én afhandling. Fritz R. Stibane: Zur Geologie von Kolumbien, Südamerika. Det er en gennemgang af de kæder i Andesbjergene, der strækker sig nord og sydøst om Bogota, deres geologiske udvikling og foldningshistorie.

Kaj Hansen.

Geophysik und Geologie. Folge 12. Beiträge zur Synthese zweier Wissenschaften. Herausg. Robert Lauterbach. B. G. Teubner Verlagsgesellschaft, Leipzig 1968. 101 s., talr. fig. 19 × 27 cm, 18 M.

Dette hæfte indeholder 6 afhandlinger om palæomagnetisme i Nordøstbøhmens Øvre Karbon, brugen af termomagnetiske analyser ved bjergartsklassificering samt seismiske hastigheder i Nordøsttyskland.

Kaj Hansen.

Reinhard Maack: Kontinentaldrift und Geologie des südatlantischen Ozeans. Walter de Gruyter & Co., Berlin 1969. 164 s., 14 fig., 84 fotos og 1 udslagstavle. 17 × 24 cm, 36 DM.

Wegeners kontinentalforskydningsteori er i de senere år som bekendt igen blevet aktuel særlig blandt geofysikerne. I det atlantiske område har vanskeligheden fortrinsvis bestået i at få Nordamerika passet ind langs vestsiden af det Pangæa, som Wegener forestillede sig.

Forfatteren til denne bog kommer uden om denne vanskelighed ved at regne med to urkontinenter, Laurasia på den nordlige halvkugle og Gondwana på den sydlige, og derefter kun at beskæftige sig med den sidste. Først gennemgås ligheder i struktur og geologisk udvikling mellem Sydamerika og det øvrige Gondwanaland i tiden op til Trias Jura.

Først da begynder dannelsen af den atlantiske spalte og adskillelsen mellem Sydamerika og Afrika, og denne spaltes udvikling til det nuværende Sydatlanten gennemgås derefter.

Kaj Hansen.

Leon Knopoff, Charles L. Drake & Pembroke J. Hart (eds.): The Crust and Upper Mantle of the Pacific Area. Geophysical Monograph 12 of the American Geophysical Union, Washington, D.C. 1968. XI/522 s., talr. fig. 17 × 25 cm, 24 \$.

Medens man tidligere kun havde jordskælvsbølgenes forplantning gennem Jorden som grundlag for de teoretiske overvejelser over Jordens

indre bygning, har de sidste decenniers voldsomme udvikling af geofysikken og særlig dens målemetoder tilvejebragt et meget stort data-materiale. Dette kan danne et betydelig mere sikkert grundlag for kendskabet til især jordskorpen og jordkernens ydre kappe (Upper Mantle) og kan tillige kaste et nyt lys over de magmatiske processer. Denne bog indeholder 41 foredrag holdt på The Upper Mantle Project Symposium i Tokyo 1966 og omfatter så at sige alle de geofysiske processer så som varmeledningen gennem Jorden, seismiske undersøgelser, geomagnetisme, gravitation, vulkanisme og tektonik.

Kaj Hansen.

Egon T. Degens: Geochemie der Sedimente. Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart 1968. 282 s., 75 fig., 20 tabeller. 16,5×24,5 cm. 40 DM.

For blot et par årtier siden bestod sedimentpetrografiske undersøgelser næsten udelukkende af bestemmelse af kornstørrelsesfordelingen og indholdet af tungminerale. I de forløbne decennier er imidlertid fremkommet et utal af nye undersøgelsesmetoder, både fysiske og kemiske, og geokemien er kommet til at spille en overvældende rolle ved studierne af forvittringsprocesserne og sedimenternes diagenese. Da den fremkomne litteratur er næsten ganske uoverskuelig, må det derfor hilses med tilfredshed, at der de sidste par år er fremkommet to fortræffelige oversigtsarbejder over disse emner, nemlig Gunnar Larsen og G. V. Chilingar: *Diagenesis in Sediments* (anmeldt i Geogr. Tidsskr. Bind 67, Juni 1968) og den her foreliggende bog af Dr. Degens fra Woods Holes oceanografiske Institut, Mass., USA. Bogen udkom oprindeligt i 1965 på engelsk med titlen *Geochemistry of Sediments* og er nu oversat til tysk af G. Eberhard og W. Krumbein i Würzburg.

Selv om de to bøger behandler samme emne, er der dog så stor forskel i behandlingen, at de på fortræffelig måde supplerer hinanden. Degens går frem efter rent kemiske principper og behandler i de forskellige kapitler silikater, oxyder, karbonater, fosfater og sulfider m. m. og slutter med et afsnit om de organiske sedimenters geokemi. Derved får bogen interesse for videre kredse, både jordbundsforskere og til en vis grad for limnologer, der beskæftiger sig med de ferske vandes sediment og deres isotopindhold, samt de relative hastigheder hvormed de forskellige kulstofisotoper optages ved fotosyntesen. Også de biologiske processer, der fører til udskillelse af kalkskaller, berøres om end svagt, men de meget omfattende litteraturhenvisninger hjælper til at føre på sporet af den litteratur, man har brug for til nøjere studium af de pågældende processer. Bogen kan derfor anbefales på det bedste.

Kaj Hansen.

R. G. West: Pleistocene Geology and Biology with especial reference to the British Isles. Longmans, Green & Co., London 1968. XII/377 s. + 16 fototavler, 137 fig. 14×22 cm. 63 sh.

Forfatteren er botaniker og lærer i kvartærgeologi ved Cambridge University, og selv om bogen er skrevet med særligt henblik på De britiske Øer, har den dog bud også til interesserede uden for disse, idet de første 200 s. indeholder en ganske fortrinlig oversigt over de glaciale, periglaciale og postglaciale processer, såvel disses erosive som aflejrende

resultater, og de metoder der benyttes til studiet af dem. Også postglacialtidens stratigrafi og udvikling behandles, ikke blot fra et pollenfloristisk synspunkt, de ferske vandede sedimenter får en langt mere udførlig fremstilling, end man plejer at se det i geologiske håndbøger, og de marine niveauforandringer behandles også meget udførligt med eksempler både fra De britiske Øer, Skandinavien og Holland.

Både denne bog og andre nyere behandlinger af glacialgeologien og kvartærtiden viser, hvor beklageligt dansk kvartærgeologi er stagneret og blevet hængende i ledeblokke-tællinger og mere eller mindre tvivlsomme randmoræne dannelser. Man kan derfor stærkt anbefale den her foreliggende bog til alle, der beskæftiger sig med det danske landskab og dets tilblivelse, bl. a. fordi den giver en så fortrinlig fremstilling af alle de forskellige undersøgelsesmetoder, der er taget i brug i andre europæiske lande.

Kaj Hansen.

A. Thurner: Hydrogeologie. Springer Verlag, Wien, New York 1967. XIV/350 s., 187 fig. 17 × 25 cm. 18 §.

Forfatteren til denne bog underviser i hydrogeologi ved universitetet i Graz, og bogens grundlag er et udvidet og noget omarbejdet forelæsningsmanuskript.

Bogen er opdelt i fire hovedafsnit, hvoraf det første behandler de hydrogeologiske grundbegreber (bl. a. nedbørsområder, afvandringsområder, nedsivning samt grundvandets temperaturforhold og kemisk-bakteriologiske egenskaber). Det andet hovedafsnit beskæftiger sig med grundvandsforekomster i faste bjergarter (i spalter, sprækker og andre store hulrum) og hertil knyttede udstømningsmåder og -steder for grundvandet (kilder). Temaet for det tredje hovedafsnit er poregrundvand; herved forstås det vand, som udfylder porerne i løse bjergarter og i visse porerige bjergarter bl. a. sandsten og vulkansk tuf. Poregrundvandet er bevægeligt og danner grundvandspejl. Det sidste hovedafsnit omtaler mineralvand (sundhedsvand) og helsebringende kilder. Mineralvandskilder i Tyskland og Østrig omtales, og der bringes en oversigt over de forskellige mineralvandede kemiske og farmakologiske egenskaber.

Forfatteren er i hele sin gennemgang og udredning af hydrogeologiske spørgsmål og problemer meget grundig og letforståelig. Værdifuldt ved bogen er dens anvisninger på relevant måleteknik og dens kraftige betoning af hydrogeologiens nytte og anvendelse i det praktiske liv. Bogen er velillustreret, og der er fyldige litteraturhenvisninger til hvert af hovedafsnittene. En nyttig bog for enhver som arbejder med grundvandet og dets udforskning.

Søren Rasmussen.

Allen V. Kneese & Stephen C. Smith (eds.): Water Research. Economic Analysis. Water Management. Evaluation Problems. Water Reallocation. Political and Administrative Problems. Hydrology and Engineering. Research Programs and Needs. Johns Hopkins Press, Baltimore 1966. 526 s., mange figurer og tabeller. 16 × 23,5 cm. 12,50 §.

Et større og større behov for forsyning med ferskvand inden for mange felter af samfundet har ført til en stadig stigende forskningsaktivitet i forsøg på at forvalte ressourcerne og planlægge en rationel udnyttelse af dem.

Nærværende bog består af en samling foredrag og artikler, der er leveret af en række eksperter ved en konference i 1965 om ferskvandsproblemer i de vestlige stater i USA. Der er 26 bidrag i alt. Der gives en gennemgang og vurdering af vandforskningsprojekter i området med eksempler bl. a. fra Californien og Colombia River. Politiske og administrative forhold angående vandudnyttelse og vandressourcer omtales også. Et afsnit giver oplysning om nye forskningsmetoder i hydrologien (bl. a. anvendelse af simulationsteknik). I behandlingen af vandforsyningsproblemer og større kunstige indgreb i vandets kredsløb foreholdes i høj grad de sociale og økonomiske konsekvenser heraf.

Bogen belyser mange aktuelle spørgsmål fra nye og interessante synsvinkler, og den giver ikke blot en oversigt over den hidtidige aktivitet i vandforskningen i det vestlige USA, men præciserer også en lang række problemer, som må og skal løses i nærmeste fremtid.

Søren Rasmussen.

Arthur N. Strahler: Physical Geography. 3rd ed. John Wiley & Sons, Ltd., New York, London, Sydney, Toronto 1969. IX/733 s. + 5 farveudslagskort, talrige fig., kort og fotos. 19 × 27 cm. 105 sh.

3. udgave af denne stærkt benyttede lærebog er forøget med ca. 200 sider, der især anvendes til modernisering af kapitlerne om klima, jordbund og vegetation. Eksempelvis kan nævnes regionale diagrammer af vandbalance, farvefotografier af jordbundstyper og et afsnit om de klimatiske grundvariationer som basis for inddeling i klimabælter i stedet for de tidligere grænsedefinitioner. Geomorfologien er udvidet med bl. a. klassifikation af landskabsformer (verdenskort) og en indføring i kvantitativ geomorfologi.

En værdifuld nyskabelse er appendix med afsnit om kortlæsning og -tegning, klimatabeller, jordbundsklassifikation og kvantitativ analyse af geografiske variable. Som i de tidligere udgaver slutes hvert kapitel med et sæt opgaver til øvelsesbrug. Både her og i de mange illustrationer er der ideer at hente til alle undervisningstrin.

Ruth Helkiær Jensen.

World Weather]Records 1951-60. Vol. 6: Antarctica, Australia, Oceanic Islands, and Ocean Weather Stations US Department of Commerce, Weather Bureau and Environmental Science Services Administration, Washington, D.C. 1968. 605 s. + 4 kort. 15 × 23 cm. 4 \$.

Vol. 6 afslutter denne serie, som er anmeldt i Geografisk Tidsskrift, bd. 67, s. 130.

Ruth Helkiær Jensen.

L. E. Rodin & N. I. Bazilevich: Production and Mineral Cycling in Terrestrial Vegetation. Oliver & Boyd, Edinburgh and London 1967. (Russisk udgave, Moskva 1965). 288 s., 69 fig., 58 tabeller. 16 × 25,5 cm. 7 £ 7 sh.

De naturlige plantesamfunds produktion findes der kun få samlede oplysninger om, skønt disse har betydelig interesse under IBP (International Biological Programme). Også geografer må glædes over, at de to russiske biologer Rodin og Bazilevich har kompileret ikke alene det i vest kendte,

men også et betydeligt russisk materiale om dette emne. Bogen indeholder yderligere meget stof om plantenæringsemnernes cirkulation, hvorved den bliver af værdi for jordbundsinteresserede. *Sofus Christiansen.*

Fritz Resske: Topographie, Morphologie und Morphogenese einer Eisrandlage. (Hamburger Geographische Studien, Sonderheft). Institut für Geographie und Wirtschaftsgeographie der Universität Hamburg 1968. 122 s., 5 tabeller, 7 fotos, 13 fig. (deraf 8 løse), 3 kort. 17×24 cm. Afhandlingen rummer en detaljeret kortlægning i 1:2.500 af landskabsformerne og glacialmorfologien i området omkring Lütjensee i det sydlige Holsten. Cirka halvdelen af arbejdet behandler det grundlæggende geodætiske arbejde, og tilbage bliver kun en ret kortfattet beskrivelse af den morfologiske kartering og af tolkningen af de fundne former.

Der er lagt et stort arbejde i udarbejdelsen af kortene, og metoden viser også med stor tydelighed, at først ved en kortlægning i stor målestok får man grundlag for en virkelig geomorfologisk analyse. Forfatteren lægger med rette stor vægt på rekonstruktionen af de fluviatile former og af dødisfænomenerne. Disse er efter forfatterens beskrivelse overordentlig velbevarede uden at være forstyrret af jordflydning. Der kan naturligvis altid være problemer ved tolkningen af enkeltformer, og det er anmelderens erfaring, at det i recente forlandskaber til en indlandsis kan være endog meget vanskeligt på grundlag af overfladeformer og sedimentanalyser at genfinde former, som man ved tidligere besøg har kendt. Det forekommer dog anmelderen, at forfatterens konklusioner er draget med stor forsigtighed og fornuft.

Det er derimod vanskeligt at forestille sig det glaciale og klimatiske miljø, hvori processerne har udspillet sig. Istungen skal have været omkring 25 m tyk, og fravær af jordflydning tyder på et meget aridt klima, hvilket dog i nogen grad modsiges af manglende vindslibning. Det havde været ønskeligt, om forfatteren i højere grad havde draget de periglaciale processer (polygonjord, iskiler m. v.) ind i billedet; men forhåbentlig får han lejlighed til at fortsætte studierne i området. *Børge Fristrup.*

R. Thorén: Picture Atlas of the Arctic. Elsevier Publishing Company, Amsterdam, London, New York 1969. XII/449 s., 568 fotos, 21 fig. 21,5×30 cm. 165 Dfl.

I 1956 udgav Canada Defence Research Board et over 500 sider tykt bind: "Arctic Canada from the Air" under redaktion af Moira Dunbar og Keith R. Greenway. Bogen rummer en række beskrivelser og et udvalg af gode billeder, som giver eksempler på næsten alle landskabsformer, isforhold og andre morfologiske karakterer i Arktisk Canada. Den er en meget nyttig eksempel- og referencesamling for alle, som arbejder med arktisk geografi.

Nu har Elsevier Publishing Company fulgt ideen op med et "Picture Atlas of the Arctic" af den svenske marinekaptajn Ragnar Thorén. Værket omfatter Arktis taget i videste forstand, således medtages også det nordlige Skandinavien med beskrivelser af torskefiskeriet ved Lofoten og malmmnen ved Kiruna.

Der bringes her 568 fotografier og en række figurer samt tekstsider med de vigtigste geografiske oplysninger om de forskellige områder. Der er mange gode billeder imellem, men udvalget kan forekomme lidt tilfældigt, afhængigt af hvad forfatteren og forlaget har kunnet fremskaffe, således er f. eks. Island kun repræsenteret ved 6 billeder, medens Svalbard og de norske øer i Arktis repræsenteres af 119 billeder. Det havde nok været en fordel, om man i højere grad kunne have trukket på de officielle geodætiske institutters billedsamlinger.

Teksten med den geografiske beskrivelse af de forskellige regioner er kortfattet, men den er ajourført og rummer mange statistiske oplysninger. Den bærer stærkt præg af forfatterens militære baggrund; man får f. eks. opgivet længden og karakteren af startbanerne på de grønlandske flyvepladser, og en række undersøgelser over mulighederne for landing i Nordgrønland med store flyvemaskiner udenfor flyvepladserne bliver refereret.

Som billedværk og geografisk materialesamling er bogen værdifuld og vil blive meget benyttet. Den ligger i geografisk henseende højt over de mange mere turistprægede billedværker, der er fremkommet i de senere år.

Borge Fristrup.

American Geographical Society: Primary Productivity and Benthic Marine Algae of the Antarctic and Subantarctic. (Antarctic Map Folio Series, Folio 10). By E. Balech, S. Z. El-Sayed, G. Hasle, M. Neushul & J. S. Zaneveld. New York 1968. 12 s. tekst, 15 plancher. 28,5×44 cm. 6 \$.

Dette bind omhandler den antarktiske phytoplankton og dennes udbredelse, havvandets indhold af nitrater, silikater, fosfater m. v. og udbredelsen af specielle diatomeer, dinoflagellater og marine alger.

For en ikke-botaniker kan anvendelsen af kort i stort format til belysning af disse emner forekomme lidt ødsel, men man må medgive udgifterne, at man her på forbilledlig måde får en oversigt over vor nuværende viden om den antarktiske marine produktivitet.

Borge Fristrup.

Winfried Hofmann: Geobotanische Untersuchungen in Südost-Spitzbergen 1960. (Hefte 8 i serien: Ergebnisse der Stauferland-Expedition 1959/60). Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1968. 91 s. + 8 fotoplancher og 3 kort. 17×24 cm. 38 DM.

I serien af rapporter fra den tyske Stauferlandekspedition 1959/60 foreligger hermed den botaniske undersøgelsesrapport. Heftet indeholder en række floralister og resultaterne af undersøgelser over vegetationszoner og en række plantesociologiske analyser. Afhandlingen er vigtig, fordi den anvender en mere moderne botanisk undersøgelsesmetode i et område, som nok tidligere har været floristisk undersøgt, men hvor der ikke er foretaget mere indgående undersøgelser.

Borge Fristrup.

Finn Gad: Grønlands Historie, II. 1700-1782. Første og andet halvbind. Nyt Nordisk Forlag – Arnold Busck A/S, København 1969. 760 s. + 40 plancher. 16×24 cm. 189 kr.

Første bind af Finn Gads Grønlands Historie er anmeldt i Geogr. Tidsskr. bd. 66:2. Andet bind underbygger indtrykket af et meget solidt værk,

som er baseret på omfattende studier, der har bragt meget nyt materiale frem.

Dette er et vægtigt bidrag til Grønlands historie i det 18. århundrede, mere dybtgående end nogen tidligere bearbejdelse af denne periode. Men det kan ikke nægtes, at værket er tung læsning med sine mange detaljer og henvisninger – ikke mindre end 1328 i det foreliggende bind.

Det er med største spænding, man ser frem til de kommende bind. En samlet vurdering af værket må vente til afslutningen. *Børge Fristrup.*

Franz Lugmair: Die Landmaschinenerzeugung in Österreich. Wiener

Geographische Schriften, Nr. 30, Wien 1968. 95 s., 23 fotos, 2 kort, 4 diagrammer, 22 tabeller. 17×24 cm. 120 ö. S.

Forfatteren har med det foreliggende arbejde givet hovedpunkterne af sin disputats, der udkom i 1965. Arbejdet kan deles i tre afsnit. I det første gives en beskrivelse af de naturgeografiske forudsætninger for anvendelsen af landbrugsmaskiner i Østrig. Dette rent geografiske afsnit er ret kortfattet og skal kun opfattes som indledningen til andet afsnit, der danner kernen i undersøgelsen. Her får man en detaljeret gennemgang af produktionen og afsætningen af landbrugsmaskiner sat i relation til de landbrugsgeografiske regioner i Østrig. Forfatteren går særlig grundigt ind på spørgsmålet om de faktorer, der bestemmer placeringen af landbrugsmaskinfabrikkerne og disses størrelse. Andet afsnit rummer nye synspunkter vedrørende den regionale fordeling af landbrugsmaskinfabrikkerne, disses størrelse bedømt ud fra antallet af beskæftigede samt som konsekvens heraf den statistiske vurdering af fabriksanlæggene som hørende til enten industri- eller håndværkssektoren. (Som illustration til spørgsmålene i dette afsnit er der af Karl Schappelwein udarbejdet et oversigtskort 1:800.000 med beskrivelse af landbrugsmaskinproduktionen i Østrig). I tredje afsnit forsøger forfatteren at give en vurdering af fremtiden for den østrigske landbrugsmaskinproduktion inden for rammerne af de forskellige markedssammenslutninger. For en geograf, der beskæftiger sig med landbrugsudviklingen i Alpelandene, er bogen af stor værdi. Problemerne behandles på en for en geograf ny måde, der vel bl. a. skyldes, at forfatteren af uddannelse er Diplomkaufmann. *M. Jespersen.*

Dušan Mihelić: The Political Element in the Port Geography of Trieste.

Department of Geography Research Paper 120, University of Chicago 1969. 104 s., 8 fig., 10 kort, 14 tabeller. 15×23 cm. 4 \$.

Den foreliggende bog er udgivet som Research Paper fra Department of Geography ved universitetet i Chicago. Men størstedelen af det grundlæggende arbejde er blevet udført i 1966 og 1967 ved universitetet i Trieste.

Bogen falder i seks afsnit. I det første behandles naturforholdene, befolkningsproblemerne og den strategiske betydning af byen Trieste og den omgivende region. Næste afsnit beskæftiger sig med Triestes havn, dens forbindelser med omverdenen, dens økonomiske betydning (havnetrafikken, rederier, skibsværfter og andre havneorienterede industrier) og havneanlæggets politiske og sociologiske forhold. Tredje hovedafsnit belyser baglandets politiske og økonomiske problemer, mens fjerde afsnit

analyserer de søværts forbindelser med omverdenen, bl. a. deres politisk-strategiske baggrund og deres økonomiske forhold. Næste kapitel behandler i mere koncentreret form de konkurrerende havnes problemer og muligheder; her er frem for alt fremhævet Hamburg, Rijeka (Fiume) og den nye jugoslaviske havn Koper (til 1945: Capodistria) på vestkysten af Istrien, kun 20 km syd for Trieste. Det sjette meget kortfattede afsnit fortæller om statsstyrernes (Østrig og Italien) og havnemyndighedernes indflydelse på havnens funktioner. Det fremgår blandt meget andet, at fra og med 1965 har Hamburg haft større betydning end Trieste for Østrigs oversøiske handel, og at Rijeka fra og med 1963 har haft større vareomsætning i havnen end Trieste.

Bogen afsluttes med en konklusion, en sammenfatning og resuméer på italiensk, serbo-kroatisk og tysk. Endvidere en kommentar til den italiensk-slovenske sprogrænse og områdets administrative enheder, havnestatistik samt litteraturliste. Bogen er en ærlig og stort set udtømmende belysning af forholdene omkring det problemfyldte Trieste.

Aage Aagesen.

Hartmut Leser: Landeskundlicher Führer durch Rheinhessen. Rhein-hessisches Tafel- und Hügelland. Sammlung Geographischer Führer, Band 5. Gebrüder Borntraeger, Berlin, Stuttgart 1969. X/253 s., 9 kort, 1 tabel. 11,5×19,5 cm. 34 DM.

Denne nyttige vejledning i et praktisk format indeholder foruden anvisninger på kortere og længere ekskursioner samt byvandringer en samlet fremstilling af Rheinhessens geologi, naturgeografi, historie og kultur-geografi. Der er ikke anvendt illustrationer og kun få kort, de fleste over byer.

Ruth Helkiær Jensen.

Norman J. G. Pounds: Eastern Europe: Geographies for Advanced Study, Longmans, Green and Co., London 1969. XX/912 s., 130 fig., 58 fotos. 14×22 cm. 84 sh.

Forfatteren er leder af det geografiske institut ved University of Indiana. Skønt amerikaner har han ved studier og rejser levet sig ind i forholdene i Østeuropa gennem en længere årrække. Han opfatter begrebet Østeuropa som omfattende otte lande: Østtyskland, Polen, Tjekkoslovakiet, Ungarn, Rumænien, Jugoslavien, Bulgarien og Albanien. Østeuropa er for ham mere et politisk end et egentlig geografisk regionalt begreb. Stoffet er samlet og opbygget fra foreliggende litteratur, som præsenteres i righoldige litteraturlister for hvert kapitel, fra offentlig statistik, fra geografer i og især uden for Østeuropa, fra østeuropæiske studenter ved hans universitet, og ikke mindst fra egne rejser – dog med undtagelse af Albanien som nægtede ham indrejse.

Bogen er et stort og solidt arbejde, omhyggeligt opbygget med god udnyttelse af de nævnte kilder, og med en traditionel disposition. De første seks kapitler behandler Østeuropa som et hele og belyser områdets fysiske geografi, etnologi, politiske historie, befolknings- og bebyggelsesgeografi, naturlige ressourcer og økonomiske geografi. Derefter tages hver af de otte stater op til en nøjere analyse ud fra den regionale geografis metoder og principper. Der er intet overraskende og intet originalt nyt i bogens

opbygning eller indhold, men den er blevet et gedigent værk, hvor megen viden er summeret op. Det kan beklages, at alt for mange af hans mest brugte kilder er amerikanske, selv om dette vel skyldes sproglige problemer.

Eastern Europe er et pænt stykke hæderligt håndværk, fuldt anvendeligt for den der søger orientering om Østeuropa. *Aage Aagesen.*

Geographisch-Kartographisches Institut Meyer (Herausg.): Meyers Kontinente und Meere: Afrika. (Bd. 1 af 8). Bearbejdet af Dr. Werner Jopp. Bibliographisches Institut AG, Mannheim, Zürich 1968. 380 s., udtageligt kort, talrige fotos og kort. 22×30,5 cm. 79 DM.

I dette kæmpeværks udarbejdelse har henvend 40 medarbejdere taget del. En almindelig indledning på 56 sider behandler geologi, geomorfologi, klima, jordbund o. s. v. og ledsages af dobbeltsidede kort i farver, som er ret uddifferentierede. Et afsnit om historien giver bl. a. et koncentreret overblik over arkæologien og en tidstavle over opdagelseshistorien. Til slut indeles Afrika i „Grossräume“.

Resten af bogen er et alfabetisk ordnet, meget omfattende leksikon over afrikanske lokaliteter, stammer o. s. v. Der er hovedartikler om samtlige stater, ordnet som kompendier: naturforhold, befolkning, økonomisk liv etc. Ved de fleste lande findes et lille produktionskort i farver. Landets historie er også kort behandlet. Disse afsnit er ledsaget af korte litteraturfortegnelser. En kolossal mængde facts er ophobet i dette værk, der (så vidt det er muligt) er ført op til dato. Adskillige af de lokaliteter, som i nyeste tid har fået betydning, og som man forgæves søger på kortene, vil man kunne finde ved hjælp af dette værk.

Der vil blive fortsat med yderligere 7 bind; Europa får 2 bind, Sovjetunionen sit særlige bind. Arbejdet ventes afsluttet i 1972.

C. G. Feilberg.

Raanan Weitz & Avshalom Rokach: Agricultural Development: Planning and Implementation. (Israel Case Study). D. Reidel Publishing Company, Dordrecht-Holland 1968. XIX/404 s., mange tabeller. 15,5×23 cm. 50 Hfl.

En omfattende redegørelse for planlægning og organisation af det israelske landbrug, hvori såvel økonomiske som sociale aspekter spiller en afgørende rolle. Under de første behandles udvidelsen fra selvforsynende til eksporterende erhverv med dertil hørende analyser af efterspørgsel og produktionsressourcer – også de menneskelige. Dette fører over i problemerne omkring de enorme sociale variationer i Israel, betinget af de ca. 1,5 mill. immigranternes forskellige forudsætninger i livsvaner og uddannelse.

Desuden bringes en række generelle principper for planlægningsformål og -metoder, f. eks. hensynet til de fysisk-geografiske betingelser, til de landbrugsbeskæftigedes levestandard samt til en tilstrækkelig og rigtigt sammensat fødeproduktion til hjemmemarkedet. Hermed får bogen et videre perspektiv, idet den stiller et stort erfaringsmateriale til rådighed for studiet af rural planlægning.

Ruth Helkiær Jensen.

O. H. K. Spate & A. T. A. Learmonth: India and Pakistan. (3rd ed.).

Methuen & Co., London 1967; New York: Barnes & Noble. XXXIII/877 s., talr. fig. og kort. 16×24 cm. 6 gns.

Den nye udgave af Spate's snart klassiske værk om det sydasiatiske subkontinent rummer en del fornyelser, først og fremmest som følge af professor Learmonth's medarbejderskab. Hele værket er ajourført bl. a. under hensyntagen til 1961-folketællingens oplysninger. Den overdådige anvendelse af forkortelser i tidligere udgaver er blevet stærkt beskåret, og decimalsystemets mål- og vægtangivelser er indført af hensyn til læserne i de mere civiliserede lande. Mest gennemgribende revideret er det systematiske afsnit om Indiens og Pakistans økonomi. Som velkomne fornyelser fremtræder Learmonth's to kapitler om planlægning og økonomisk udvikling. Men også et befolkningskapitel er helt nyt; her skinner Learmonth's interesse for "medical geography" kraftigt igennem. Endelig bør det fremhæves, at de rent termiske forklaringer på det klimatiske forløb, herunder monsunen, omsider er forladt til fordel for termisk-dynamiske forklaringer, som er mere i overensstemmelse med vor nuværende viden på dette felt. Hele den regionalgeografiske gennemgang af subkontinentet er stort set uændret bortset fra smårevisioner og ajourføringer. I sin nye udgave er værket stadig langt den bedste geografiske håndbog om dette område.

Steen Folke.

Mogens Mugge Hansen: Med Margrethe og Henrik i Nepal. Schönberg 1969. 127 s., 27 ill. og 4 farvetavler. 15×23 cm. Kr. 29,85.

Forfatteren har ledsaget Selskabets præsident på rejsen til Nepal 1969, og bogen er en beretning herom ledsaget af livfulde skildringer af Nepals dagligliv og historie. Visse historiske begivenheder har kriminalromanens spænding, et forhold som forfatteren, der er fagmand på feltet, behandler med verve. Der gives også, indflettet i skildringen af Hds. Kgl. Højheds interessesfære, en detaljeret beskrivelse af såvel det møde i Selskabet, ved hvilket Præsidenten talte om sin rejse gennem Mellem- og Sydamerika, som af de efterfølgende forhandlinger ved det traditionelle aftensbord. Har vi i forfatteren fået en skildrer også af Geografisk Selskabs dagligliv og nyere historie?

Axel Schou.

D. J. Bogue: Principles of Demography. John Wiley and Sons, London, New York m. m. 1969. 917 sider, talrige tabeller og illustrationer. 17×26 cm. 145 sh.

Med udgivelsen af den foreliggende bog udfylder forfatteren, den velkendte og flittige demograf fra Chicago, savnet af en moderne demografisk monografi. I en snes store kapitler bliver demografien gennemgået grundigt, uden at det går ud over overskueligheden: de enkelte kapitler er opdelt i talrige afsnit med centrale overskrifter, hvad der i høj grad letter orienteringen i den bibel-tykke bog. Teksten støttes af talrige overskuelige tabeller og diagrammer og meget omfattende litteraturhenvisninger (kapitlet om migrationer: 16 tabeller, 17 diagrammer og bibliografi på 295 titler). Det kan ikke undre, at meget af det materiale, der bliver anvendt,

er fra U.S.A., men det bliver suppleret med velvalgt materiale fra såvel U- som I-lande. De enkelte kapitler er udarbejdet, så de kan læses hver for sig, og de giver en god indføring i demografiens forskellige emner. Som udbredt i amerikanske håndbøger afsluttes kapitlerne med en håndfuld "questions and exercises", i denne bog er de særdeles relevante og rummer megen inspiration for f. eks. en studerende, der leder efter emne til speciale-opgave. Forfatteren fremhæver i forordet, at han under udarbejdelsen af bogen især har haft fire mål for øje: at præsentere demografien som en systematisk disciplin, at samle de principper og generalisationer der er fremgået af demografien, at demonstrere demografien i international sammenhæng og endelig at vise demografiens interdisciplinære karakter og sammenhæng med andre samfundsvidenskaber. (Et andet sted har forfatteren fremhævet, at demografen "must have interdisciplinary interests, for he finds many of his explanatory hypotheses in the fields of economics, sociology, geography, and technology . . ."). Desuden har forfatteren meget prisværdigt søgt at skrive, så teksten kan forstås af en læser uden særlige demografiske forkundskaber. Hvor det har været nødvendigt at anvende mere specielle demografiske begreber, bliver disse først grundigt forklaret. Resultatet af forfatterens bestræbelser er blevet en fortræffelig demografisk håndbog. Den egentlige demografiske teknik er ikke medtaget i den foreliggende bog, men er henvist til et ledsagende bind: *A Manual of Demographic Research Techniques*, som forfatteren er ved at skrive i samarbejde med dr. E. M. Kitagawa, en bog som man efter *Principles of Demography* må se hen til med forventning.

Henning Mørch.

David E. Christensen & Robert A. Harper (eds.): The Mississippi-Ohio Confluence Area. A Geographic Interpretation of the Paducah 1:250.000 Topographic Map. (Geography Through Maps. Special Publication Number 12). National Council for Geographic Education, Normal, Illinois 1967. VII/49 s., 29 fig., 1 planche. 17,5×26 cm. 1,50 \$.

En geografisk analyse af kortbladet Paducah i USAs Army Map serie 1:250.000, udarbejdet ved Southern Illinois University. Et godt eksempel på en alsidig undersøgelse, der placerer området som et af USAs mindre udviklede, bl. a. på grund af manglen på store byer.

Ruth Helkiær Jensen.

P. Chr. Matthiessen: Befolkningsproblemer. Beta bog. Munksgaard, København 1969. 61 s., mange fotos. 12,5×22,5 cm. 16,70 kr.

En kort indføring i nutidig demografi for folkeskolens orienteringsundervisning med mange illustrationer og et resumé sat op i klare punkter efter hvert kapitel. Den medtager langt færre demografiske begreber end forfatterens tidligere udkomne „Befolkningens vækst“, vægten er lagt på årsagerne til befolkningsudviklingen i I- og U-lande og mulighederne for at føre befolkningspolitik i de sidstnævnte. En lille anke: Argentina bør vel nævnes sammen med Japan og Israel som et land med lav befolknings-tilvækst uden for Europa, Nordamerika og Oceanien.

Ruth Helkiær Jensen.

Kurt Witthauer: Verteilung und Dynamik der Erdbevölkerung. Ergänzungsheft Nr. 272 zu Petermanns Geographischen Mitteilungen. VEB Hermann Haack, Geogr.-Kartographische Anstalt, Gotha, Leipzig 1969. 557 s., 59 fig., 371 tabeller, 5 tavler, deraf 3 løse. 17×24 cm. 57,80 MDN. „De af befolkningsgeografien erkendte lovmæssigheder skal føre til foranstaltninger, der tilstræber en rationel fordeling af befolkningen over et givet landområde“. Denne ved en sovjetisk geografkongres fremsatte formålsparagraf gør forfatteren også til sin, men hans bog bevæger sig dog stort set på et objektivt plan. Det er en bred demografi med et stort talmateriale, dels i teksten dels i et regionalt tabelafsnit, der udgør 2/3 af bogen. Dette medtager alle Verdens stater og må derfor blive uensartet.

Original er udbygningen af begrebet befolkningstæthed til befolknings-tal \times levestandard/areal \times ressourcer \times produktionsniveau, et udtryk, der er mere velegnet ved sammenligninger og samtidig tydeliggør produktionsniveauets betydning for, at forholdet bliver menneskeværdigt. Logaritmiske spredningsdiagrammer (Ablaufdiagrammen) over fødsels- og dødsrater gennem et tidsrum er også udviklet af forfatteren og fører ham til den optimistiske slutning, at den nuværende befolkningstilvækst på Jorden i nær fremtid vil stagnere eller aftage, som det allerede ses i I-landene.

Ruth Helkiær Jensen.

Nathan Keyfitz & Wilhelm Flieger: World Population. An Analysis of Vital Data. University of Chicago Press, Chicago & London 1968.

XI/672 s. 22,5×28,5 cm. 148 sh.

Med denne publikation foreligger der et meget stort demografisk talmateriale udarbejdet på grundlag af officiel, national befolkningsstatistik og United Nations Demographic Yearbook for årene 1950-66. For USA, UK, Frankrig og Sverige bringes også tidligere tællinger og for visse større befolkningsenheder, f. eks. Fællesmarkedet, deres samlede data. Grundmaterialet er befolkningstal på aldersgrupper og køn, antal fødte efter moderens alder samt antal døde efter alder og køn. Ved elektronisk databehandling af disse tal er der opstillet 9 tabeller pr. stat og udvalgte år i perioden, f. eks. overlevelsesheregninger i flere versioner, brutto- og nettoproduktionsrater, prognosetal 5, 10 og 15 år frem og en sammenstilling af observerede værdier og de tilsvarende beregnede efter stabil befolkningsudvikling. Fødsels-, døds- og vækstrater er i en af tabellerne standardiserede i forhold til England 1961, USA 1960 og Mexico 1960. Tabeller, der refererer til samme udgangsmateriale, er placerede i ét opslag, og størstedelen af bogens næsten 700 sider rummer disse computerresultater, der ikke blot er en samling data, men en bred analyse, der giver mulighed for sammenlignende demografiske studier og konklusioner. En 20 sider lang indledning gør rede for tabellernes tilblivelse og giver en række eksempler på, hvordan de kan benyttes. Tabelværket lider af samme ufuldkommenhed som forlægget, en række områder er udeladt på grund af manglende, utilstrækkelige eller utilgængelige tællinger, heriblandt Kina og SSSR. Statistik af høj kvalitet findes kun for 30 % af Jordens befolkning, og for at råde bod herpå har forfatterne tilføjet en serie hypotetiske tabeller over de resterende 70 %, dog kun fra stater med mindst 25 mill. indbyggere.

Ruth Helkiær Jensen.

József Bognár: Economic Policy and Planning in Developing Countries. Akadémiai Kiadó, Budapest 1968. 627 s. 17,5 × 24,5 cm. 19,20 §.

I de sidste 15 år er der på engelsk udkommet en syndflod af bøger om den tredje verdens udviklingsproblemer. Da hovedparten af forfatterne har været amerikanere, har det ikke kunnet undgås, at mange af bøgerne ligner hinanden. Den „vestlige“ (eller kapitalistiske eller borgerlige eller liberalistiske) opfattelse af nationaløkonomien har i næsten alle tilfælde været den eksplicite eller implicite referenceramme for fremstillingen. En behandling af den tredje verdens problemer, som de tager sig ud set fra „den anden verden“, er derfor tiltrængt.

Den fremtrædende ungarske økonom József Bognár har med denne monografi leveret en sådan fremstilling. Med udgangspunkt i Oscar Langes ideer har han foretaget en analyse af situationen i U-landene og anvist veje til at forbedre den. Han understreger, at udviklingsprocessen ikke kan komme til at forløbe som i de nuværende I-lande, hverken de kapitalistiske eller de socialistiske. Dertil er der for store forskelle i værdisystemer og institutionelle faktorer. Samtidig fremhæver han sammenhængen mellem økonomisk og politisk opbygning og handling.

Fremstillingen former sig som et opgør med den kapitalistiske udviklingsmodel, som den er udformet af Joseph Schumpeter og andre. Bognár argumenterer for, at det er irrationelt at lade udviklingsforløbet bestemmes af individuelle entreprenuers, som træffer beslutninger ud fra profitmotiver. En rationel udviklingsproces må tilrettelægges og udføres gennem økonomisk-politisk planlægning inden for rammerne af et progressivt, centraldirigeret system – „progressivt“ betyder i denne sammenhæng med menneskelig lighed og social retfærdighed som hovedmål.

Bogen afsluttes med en opstilling af en række vækst- og ligevægtsmodeller, som kan anvendes i forbindelse med en sådan planlægning.

Steen Folke.

J. Mayne Stycos: Human Fertility in Latin America. Sociological Perspectives. Cornell University Press, Ithaca, New York, 1968. London: Oxford University Press. XIII/318 s., 5 fig., 86 tabeller. 16×23,5 cm. 5 £ 4 sh. 6 d.

Det ligeså påtrængende som omtålelige problem omkring den befolkningsekspllosion, der i vore dage finder sted i Latinamerika, har været emnet for tidligere bøger af professor Stycos. I dette værk samler han sit store materiale og sine forskningsresultater til et let overskueligt hele. Han behandler først problemet i almindelighed i verdensperspektiv og panamerikansk perspektiv, og går derefter ind i redegørelser for årsagerne til og konsekvenserne af den umådelige befolkningsforøgelse, der er enestående i verden i vor tid. Han diskuterer folkelige traditioner om familiens størrelse, den katolske kirkes indstilling til problemet, de sociale klassers forskellige indstilling og reaktion, indflydelsen af kvindebeskæftigelse udenfor hjemmet, de offentlige myndigheders holdning, internationale aktioner for fødselskontrol, og andre emner til forholdenes belysning. Han fremhæver eksempler fra sine egne undersøgelser, bl. a. på Puerto Rico, Jamaica og i Peru. Et vigtigt aktiv for forfatteren er, at han er en fortrinlig kender af Latinamerika og har arbejdet i marken adskil-

lige steder, ligesom han har forsket ved latinamerikanske universiteter. Selv om disse undersøgelser er sociologiske, rummer de så vide perspektiver, at deres resultater rækker langt ind i kulturgeografernes forskningsområde. Men i virkeligheden er bogen anbefalelsesværdig til læsning for enhver, der interesserer sig for vor tids befolkningsproblemer.

Aage Aagesen.

Ceri Peach: West Indian Migration to Britain. A Social Geography.

Oxford University Press, London, New York, Toronto 1968. Published for the Institute of Race Relations, London. XVII/122 s., 2 kort, 49 tabeller. 14,5×22 cm. 30 sh.

Den emigration, som i disse år foregår fra Vestindien til Storbritannien, er den største udvandring, der nogensinde er sket fra Vestindien. Forfatteren undersøger i denne bog årsagerne til denne betydelige migration, herunder livsbetingelserne i Storbritannien og i de forskellige områder inden for den vestindiske storregion. Endvidere selve vandringens dynamik, herunder Storbritanniens behov for arbejdskraft. Han viser, at den vestindiske immigrant, når han er kommet til Storbritannien, hovedsagelig går ind i underordnede og dårligt betalte stillinger, som forlades af den hvide befolkning, der efterhånden mere og mere beskæftiges i overordnede stillinger. Til slut diskuteres problemerne omkring den vestindiske befolknings tilpasning i det britiske samfund.

Bogen bygger på et stort og udførligt materiale, hvis hovedpunkter gives i et antal udmærkede tabeller. Den foreliggende indvandringsstatistik pålidelighed diskuteres. Bogen behandler et aktuelt, men prekært problem i en fordomsfri, klar og eksakt redegørelse, som må påkalde sig opmærksomhed også udenfor de egentlige fagkredse, den henvender sig til.

Aage Aagesen.

P. von Blanckenburg & H. D. Cremer (Herausg.): Handbuch der Landwirtschaft und Ernährung in den Entwicklungsländern. Band 1.

Eugen Ulmer, Stuttgart 1967. XX/606 s., 19 fig., 92 tabeller og 1 farvetavle. 17×24 cm. 90 DM.

Et stort antal kvalificerede medarbejdere hentet i flere lande søger i det foreliggende første bind af Ulmer-forlagets nye håndbog i Udviklingslandenes landbrug hver at bidrage med det nyeste inden for deres specialer.

Resultatet er blevet glimrende, og mange af enkeltartiklerne har stor interesse for etnografer og for geografer, der arbejder med U-landsproblemer. Om alle vigtigere emner er dækket, kan naturligvis først siges, når det afsluttende andet bind foreligger; men der synes at være god dækning for de forskellige synsvinkler i det allerede udkomne bind.

For geografer er det muligvis Ruthenbergs oversigt over landbrugs- og kvægavlstyper, der vil påkalde interesse med sin udmærkede, ajourførte litteraturliste. Man bør imidlertid ikke gå uden om de mindre „geografiske“ afsnit, der ofte indeholder nye betragtninger, som uddyber f. eks. de gamle klassifikationer fortrinligt.

De væsentligste ulemper er – efter nærværende anmelders opfattelse –

måske, at bogen flere steder fremtræder lovlig meget som næsten tabellariske opremninger, og at man anvender en tysk terminologi „für tilfælle“ i stedet for den almindeligt brugte engelske (Agrarverfassung = land tenure etc.)

Desuden vil bogens høje pris, der dog ikke er uberettiget i betragtning af det pæne udstyr, forhindre den i at brede sig til de U-landsinteresseredes reoler.

Sofus Christiansen.

Hallesches Jahrbuch für Mitteldeutsche Erdgeschichte. 8. Band.

1966. Herausg. R. Hohl & H. W. Matthes. B. G. Teubner, Leipzig 1967. 123 s., 33 fig., 16 pl. 16,5×24 cm. 16 M.

Hæftet indeholder 5 afhandlinger og 4 mindre meddelelser. Den største af afhandlingerne omfatter en fornyet gennemgang af sandstensplader med reptilfødspor af Thüringens Buntsandstein.

Kaj Hansen.

Geotektonische Forschungen. Heft 31. Herausg. Fr. Lotze. E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1969. 132 s., 56 fig., 3 tabeller, 2 tavler. 16,5×24 cm. 55,20 DM.

Dette hæfte af Geotektonische Forschungen indeholder 5 afhandlinger, der alle beskæftiger sig med tektonikken og de tertiære aflejringer i Rhodopen massivet i Makedonien og Trakien.

Kaj Hansen.

Paul Woldstedt: Quartär. Handbuch der Stratigraphischen Geologie, Bd.

II. Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart 1969. 263 s., 77 fig., 16 tabeller. 16×24,5 cm. 59 DM.

Bogen er andet bind i en stor håndbog i den historiske geologi med ialt 14 bd., og det er indlysende, at skal man på de 263 sider belyse den geologiske udvikling i kvartærtiden over hele jordkloden, må hvert regionalt afsnit behandles overmåde kortfattet. Forfatteren har dog med lykkelig hånd formået at fremdrage de for de forskellige områder mest karakteristiske træk, og givet en fyldestgørende beskrivelse af dem. Mest udførligt beskrives naturligvis de nordeuropæiske og alpine nedisningsområder. Mere kortfattet er Nordamerikas kvartær behandlet. I de øvrige områder er hovedvægten lagt på de vekslende marine niveauer og på fundene af menneskenes efterladenskaber.

Kaj Hansen.

Karl Albert Habbe: Die würmzeitliche Vergletscherung des Gardasee-Gebietes. Studien über Verbreitung und Formenschatz der jung-

quartären Ablagerungen am Alpensüdrand zwischen Chiese und Etsch. (Freiburger Geographische Arbeiten, Heft 3). Hans Ferdinand Schulz Verlag, Freiburg i. Br. 1969. 254 s., 4 fig., 11 løse kort. 15×21 cm. 38 DM.

Uden et intimt kendskab til den behandlede region kan det være vanskeligt at bedømme den foreliggende afhandling. Det forekommer dog anmelderen, at der ligger mange gode iagttagelser til grund for forfatterens konklusioner. Afhandlingen kan her og der forekomme lidt tør, og konklusionerne støttes udelukkende af det medfølgende kortmateriale – der findes ikke et eneste fotografi i bogen. Alt i alt er det et omhyggeligt arbejde, som det er vanskeligt at trænge ind i.

Borge Fristrup.

American Geographical Society: Distribution of Selected Groups of Marine Invertebrates in Waters South of 35° S Latitude. (Antarctic Map Folio Series, Folio 11). Tekst: J. W. Hedgpeth (editor) + 25 medforfattere. New York 1969. 44 s. tekst, 29 plancher. 28×43 cm. 10 \$. Bindet indeholder en meget omfattende og for mange familier detaljeret gennemgang af den antarktiske marine fauna ud fra systematiske og zoo-geografiske principper.

Det må fremhæves, at der med undtagelse af de lave temperaturer og de specielle lysforhold er meget lidt fælles mellem Arktis og Antarktis. Antarktis er et oceanomkranset fastland, hvorimod Arktis er et havområde, der kun gennem Atlanterhavet står i forbindelse med oceanerne, og som endda på grund af Wyville-Thompson Ryggen er afskåret fra det atlantiske dybhav. Det viser sig da også, at det tidligere så meget diskuterede bipolaritetsprincip – dvs. udbredelse af samme eller nærtstående arter i Arktis og Antarktis – spiller en meget ringe rolle. For de fleste dyregrupper er der ingen egentlige bipolare former. Det synes, som om den antarktiske fauna gennemgående er af ældre oprindelse end den arktiske, i overensstemmelse med at det antarktiske kontinent har været adskilt fra andre landmasser allerede fra juratiden. *Borge Fristrup.*

G. K. Sulakvelidze, N. Sh. Bibilashvili & V. F. Lapcheva: Formation of Precipitation and Modification of Hail Processes. Israel Program for Scientific Translations, Jerusalem 1967. (Leningrad 1965). 208 s., 82 fig., 31 tabeller. 17×24,5 cm. 14 \$.

Efter en kort historisk indledning om hypoteserne i forbindelse med dannelsen af skyer og nedbør gennemgås i fem kapitler de nugældende opfattelser af processerne. Først behandles de vertikale strømninger i cumuluskyer, som resulterer i en tredeling af udviklingen: en fase med opadgående vindhastigheder på 6-7 m/sek., en moden fase med vindhastigheder op til 25 m/sek. men stadig uden nedbørsdannelse, og en opløsningsfase med nedbør og nedadgående luftbevægelser. Næste kapitel beskriver dråbedannelsen i skylaget som resultat af en sammensmeltning af flere små dråber, og her vurderes også mængden af nedbør i forhold til hastigheden af den vertikale luftbevægelse. I de tre sidste kapitler analyseres udviklingen af haglskyer, mulighederne for at registrere sådanne skyer ved radarobservationer og endelig bestræbelserne for at afbøde de voldsomme skadevirkninger af haglbygerne. *Kr. M. Jensen.*

I. M. Lewis (ed.): History and Social Anthropology. (A. S. A. Monographs, Vol. 7). Tavistock Publications, London, og Barnes & Noble, New York 1968. XXVIII/307 s. 14,5×22 cm. 50 sh.

Det engelske ord „social anthropology“ dækker omtrent, hvad vi ville kalde de ikke-materielle aspekter af etnografien, særlig samfundenes sociale og institutionelle opbygning. På A.S.A.'s (Association of Social Anthropologists of the Commonwealth) årskonference i Edinburgh 1968 tog man det spørgsmål op: hvorledes kan de to videnskaber etnografi og historie gensidig belære og støtte hinanden? Nogle få historikere var også indbudt. Bogen indledes med en principiel redegørelse for det opstillede spørgsmål af den engelske etnograf I. M. Lewis.

Hovedindholdet er otte på konferencen forelagte arbejder, som på forskellig måde viser, hvorledes de to videnskaber kan befrugte hinanden. Etnografen har været tilbøjelig til at betragte samfundsopbygningen hos de folk, han beskrev, statisk som en ligevægtstilstand. Inddragelsen af historiske synspunkter kan understrege faktorer, der fremkalder forandring eller revolution. Emnerne er især hentet fra Afrika, f. eks. P. C. Lloyd's afhandling "Conflict Theory and Yoruba Kingdoms" og R. E. Bradbury: "Continuities and Discontinuities in Pre-colonial and Colonial Benin Politics (1897-1951)". Af interesse for Afrikas tidlige opdagelseshistorie er Edwin Ardener: "Documentary and Linguistic Evidence for the Rise of the Trading Polities Between Rio del Rey and Cameroons, 1500-1650". Også emner fra romerrigets udvikling og fra det skotske højland er medtaget. Med særlig interesse læser man Ian Whitaker: "Tribal Structure and National Politics in Albania, 1910-1950". Der gøres nøje rede for Ghegerens samfundsforhold i Nordalbanien, det eneste sted i Europa hvor blodhævn praktiseredes til op mod midten af vort århundrede. Desværre er fremstillingen kun ført op til 1950; det ville være meget interessant at vide, hvorledes Maoismen opfattes i dette samfund. *C. G. Feilberg.*

William D. Thornbury: Principles of Geomorphology. 2nd ed. John Wiley & Sons, Chichester Sussex, New York, London m. m. 1969. XI/594 s., talrige ill. 16×23,5 cm. 130 sh.

Hermed foreligger 2. udgave af Thornbury's geomorfologi, ajourført og med et nyt kapitel om palæogeomorfologi. Det er en værdifuld håndbog, der i sit sigte lægger vægt på relationen geologi/geomorfologi; man savner således den kvantitative geomorfologi og klimamorfologien. Efter et indledende historisk kapitel fremsættes i kapitel 2 ti fundamentale principper, som er grundlæggende for en vurdering af de følgende kapitlers behandling af de geomorfologiske temaer. Bogens sidste kapitel er viet sider af den anvendte geomorfologi. *N. Kingo Jacobsen.*

C. D. Ollier: Weathering. (Text 2 in the Series: Geomorphology; General Editor: K. M. Clayton). Oliver & Boyd, Edinburgh 1969. VII/304 s., 176 fig., 29 tabeller. 19×25 cm. 90 sh.

En indgående behandling af forvitringsprocesserne, de fysiske og kemiske, samt betydningen af den biologiske sektor. Forvitring er en nedbrydning og ændring af materialer nær Jordens overflade til produkter, som i højere grad er i ligevægt med ændrede, nu aktuelle fysisk-kemiske betingelser. De fleste bjergarter og mineraler er dannet under høj temperatur, højt tryk og uden tilstedeværelse af luft eller vand, og forvitringsprocesserne er i virkeligheden disse materials svar på lav temperatur, lavt tryk og tilstedeværelsen af luft og vand. Mange slags ændringer er imidlertid mulige, og et materiale, der er slutprodukt af en forvitringsproces under visse klimatiske forhold, vil være udgangspunkt for nye forvitringsprocesser, når disse skifter.

Forfatteren starter med en behandling af processerne, de materialer, de virker på, og de slutprodukter, der bliver resultatet heraf (side 1-85). Så behandles relationen hydrologi/forvitring samt klimaets betydning (side 86-120). Vand er en af de vigtigste agenter: som opløser, som transportør

og som bestemmende faktor for iltnings- eller reduktionsmiljø. Dybtgående forvitring, jordbundstyper og klimamorfologiske landskabsformer behandles i de følgende kapitler. Bogen slutter med en omtale af tidsfaktoren og en redegørelse for den nødvendige teknik ved studiet af forvitringsprocesser. En anbefalingsværdig bog med mange relevante henvisninger.

N. Kingo Jacobsen.

E. J. Ferguson Wood: Microbiology of Oceans and Estuaries. (No. 3 i Elsevier Oceanography Series). Elsevier Publishing Company, Amsterdam 1967. XI/319 s., 29 fig., 8 pl., 19 tabeller. 14×22 cm. 65 Dfl.

I havet består biomassen først og fremmest af mikroorganismer. Havet dækker ca. 70 % af Jordens overflade med en total produktion eller energiomsætning, der er betydelig større end landjordens. Bortset fra tidevandszonen finder der aldrig udtørring sted, og vand er vigtigt som kontrollerende faktor for de kemiske relationers ligevægt og dermed for visse faser af plantestofskiftet. Ligeledes er vand af væsentlig betydning for mængden af tilstedeværende luftarter, afhængigt af disses opløselighed, og udnyttelse af organismer samt til kemiske processer. Havet betegner et ret konstant miljø, stort set karakteriseret ved ringe lys, stort tryk og med strømme, der er 4-dimensionale. Udforskningen kræver stor og dyr indsats, og arbejdsmetoderne er specielle og under voldsom udvikling.

Kapitel 1 er en introduktion, dels til hvad marin mikrobiologi dækker, og dels i disciplinens betydning for oceanografien og for den marine biologi. Kapitel 2-4 dækker en gennemgang af henholdsvis bakterier og svampe, alger og protozoer. Estuarierne behandles for sig i et kapitel, efterfulgt af vurdering over de økonomiske og geo-biologiske aspekter. Bogen afsluttes med et nyttigt glossarium over termini samt fyldig litteraturliste.

N. Kingo Jacobsen.

Ökonomische Geographie der Deutschen Demokratischen Republik.

Bewölkerung, Siedlungen, Wirtschaftsbereiche. Autorenkollektiv. Herausgegeben von H. Kohl, G. Jacob, H. J. Kramm, W. Roubitschek, G. Schmidt-Renner. VEB Hermann Haack, Gotha-Leipzig 1969. 615 s., 113 kort og diagrammer i teksten, 5 løse kort, 152 tabeller. 17×23,5 cm. Pris 24,50 Ost-Mark.

Det foreliggende værk er en dybtgående og vægtig håndbog over DDR's kulturgeografi, altså ikke som titlen antyder, blot over landets økonomiske geografi. Den direkte anledning til bogens fremkomst er DDR's 20 årsdag. Bogen er bemærkelsesværdig bl. a. derved, at den er udarbejdet af en gruppe forfattere, der hver har ydet sin del inden for sit speciale, og resultatet er faktisk så vellykket, at bogen uundgåeligt må vække til eftertanke. Den er ikke blot blevet en bog om DDR, men simpelthen *bogen* om DDR's kulturgeografi.

Efter en indledning og en regional analyse behandles befolkningens og derefter bebyggelsens geografi. Det efterfølgende afsnit, det største i bogen, beskæftiger sig med landets hovederhverv, industrien, og omtaler i forbindelse hermed energiforsyningen. De enkelte industrier behandles grundigt og i deres geografiske og historiske sammenhæng. Næste hoved-

afsnit, om landbrug m. v., falder i to dele: først belyses erhvervene i før-kapitalistisk og kapitalistisk tid, derefter under DDR. I forbindelse med landbrugsproduktionen behandles også næringsmiddelindustrien, således at den geografiske årsagssammenhæng sættes i focus. Derpå følger endnu et par vægtige afsnit om skovbrug og samfærdsel samt et mindre kapitel om turisme. Bogen slutter med fortegnelser over litteratur, kort og tabeller.

Det, der gør dette værk så værdifuldt, er dels, at en række kapaciteter inden for den geografiske forskning har ydet hver sit yderste, og dels det overvældende antal kort, diagrammer og tabeller, der overalt ledsager teksten og klart og præcist oplyser alt, hvad en geograf kan ønske at vide om DDR. Bogens udførlighed og grundighed gør den ikke blot til den selskrevne lærebog for østtyske geografistuderende, men også til en uundværlig opslagsbog og håndbog for enhver, der ved forskning eller undervisning har brug for konkret og ærligt fremstillet viden om DDR. Der er god grund til at lykønske DDR's geografer med deres værk.

Aage Aagesen.

Raymond F. Dasmann: Environmental Conservation. 2nd. ed. John Wiley & Sons, Chichester Sussex, New York, London, Sydney, Toronto 1968. XIII/375 s., 147 fig. 15,5×23 cm. 80 sh.

Conservation defineres i dag som rationel anvendelse af naturen med en høj levestandard til følge. Landskabsplanlægning er generelt blevet et aktuelt problem, efter at den naturvidenskabelige revolution, man kan tale om i årene efter 2. verdenskrig, har manifesteret sig i en befolkningsekspllosion, en forurening af have, søer, floder og luft samt en urbanisering, der via bilerne samtidig dominerer det åbne land. Selv i stater af kontinental størrelse som USA eller relativ stor størrelse (km²/indb.) som fx Norge er etablering af national/naturparker nødvendig for at sikre den „vilde“ natur, med alt hvad begrebet dækker.

Denne bog er en oversigt over disse problemstillinger og deres baggrund i samspillet mellem organismerne og miljøet. Den er let læst og bred i sin disposition, men ajourført.

N. Kingo Jacobsen.

Erich Otremba: Der Wirtschaftsraum-seine geographischen Grundlagen und Probleme. Franckh'sche Verlagshandlung Stuttgart. 1969. 272 s., 71 fig., 9 tabeller. 17×25 cm. 6 8DM.

Selv den bedste tekstbog i økonomisk geografi kan næppe komme længere end til en generaliseret beskrivelse og forklaring på rumlige udbredelser. Det foreliggende værk er en omfattende indføring i det teoretiske grundlag for økonomisk geografi i videste forstand, hvor tilegnelsen af teorien er lettet ved, at teksten er suppleret med et stort antal konkrete eksempler, der kun bringes som illustrationer, men som fører stoffet ud over generaliseringen.

Foruden at udgøre en sluttet helhed skal det tjene som 1. bind i 5-binds serien Erde und Weltwirtschaft, idet det er en stærkt omarbejdet 2. udgave af Lütgens: Die geographischen Grundlagen und Probleme des Wirtschaftslebens.

Ruth Helkiær Jensen.

G. B. Masefield, M. Wallis, S. G. Harrison & B. E. Nicholson: The Oxford Book of Food Plants. Oxford University Press 1969. 206 s., 18×25 cm. Pris 55 sh.

Et meget tiltalende tekst og billedværk, hvis fremragende farveplancher viser de plantearter, der tjener som menneskeføde. Teksten er sat ud for de tilsvarende billedsider og giver kort og saglig oplysning om planternes systematiske placering, voksesteder, kulturhistorie og kulinariske anvendelse. I et slutafsnit gennemgås deres fødeværdi og regionale betydning, specielt for de vigtigste næringsplantegrupper, korn, rodfrugter og bælgplanter.

Ruth Helkier Jensen.

Indgået til redaktionen:

William J. Bowman: Graphic Communication. (Human Communication Series). John Wiley & Sons Ltd., New York, London, Sydney 1968. 210 s., talr. fig. 22×28,5 cm. 95 sh.

Thorkild Hansen: Rejsedagbøger. Gyldendal, København 1969. 249 s. 16×24 cm. 49,50 kr.

American Geographical Society: Serial Atlas of The Marine Environment. Folio 17: Pieter Korringa: Shellfish of the North Sea. New York 1969. 9 kort, 6 s. tekst. 32×41 cm. 9 §.

Hans W:son Ahlman (hovedred.): Allmän världsgeografi. Amerika. Angloamerika och Latinamerika. Bokförlaget Natur och Kultur, Stockholm 1969. 366 s., talr. fotos og kortskitser. 13,5×21 cm. 39 sv. kr.

Andrew W. Lind: Hawaii. The last of the Magic Isles. Published for the Institute of Race Relations, by Oxford University Press, London 1969. 129 s., 8 tabeller. 14×20 cm. 15 sh.

Herbert Lehmann: Formen landschaftlicher Raumerfahrung im Spiegel der bildende Kunst. (Erlanger Geographische Arbeiten, Heft 22). Fränkische Geographische Gesellschaft, Erlangen 1968. 28 s. + 25 fototavler. 17×23 cm. 7 DM.

F. Dörrenhaus: Der Ritten und seine Erdpyramiden. Hans Becker: Vergleichende Betrachtung der Entstehung von Erdpyramiden in verschiedenen Klimagebieten der Erde. (Kölner Geographische Arbeiten, Heft 17). Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1966. 112 s., 11 fig., 24 fotos og 6 løse kort. 17×24 cm. 28 DM.

Werner Richter: Historische Entwicklung und junger Wandel der Agrarlandschaft Israels, dargestellt insbesondere am Beispiel Nordgaliläas. (Kölner Geographische Arbeiten, Heft 21). Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1969. 392 s. + 28 fotos, 65 kort, deraf 20 i kortmappe. 15×21 cm. 48 DM.

Kalixte Mukendi wa Nsanga: Entwicklung und Perspektiven der grossen Bergbau-Siedlungen in Ober-Katanga. (Kölner Geographische Arbeiten, Sonderfolge 4, Beiträge zur Länderkunde Afrikas). Geographisches Institut der Universität Köln. Komm. Franz Steiner Verlag,

Wiesbaden 1969. 227 s. m. diagrammer og tabeller + kortmappe med 11 kort. 17,5×23,5 cm. 38 DM.

Aage H. Kampp: Færøerne. (Lær selv). Hassings Forlag, København 1967. 112 s., ill. 11,5×18,5 cm. 15,75 kr.

Electromagnetic Distance Measurement. A Symposium held in Oxford under the auspices of Special Study Group No. 19, 6-11 Sept. 1965. Hilger & Watts, London 1967. 452 s., talr. ill. og tabeller. 14,5×22 cm. 84 sh.

Geographisches Taschenbuch 1966/69. Herausg.: E. Meynen. Franz Steiners Verlag, Wiesbaden 1968. 626 s., mange kort. 12×17 cm. 32 DM.

W. A. Heiskanen & H. Moritz: Physical Geodesy. W. H. Freeman & Co., San Francisco and London 1967. 364 s., ill. 16×24 cm. 60 sh.
